

Nr 203.

Ankom till riksdagens kansli den 16 juni 1942 kl. 8 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkterna 142, 145, 148 och 159 av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1942) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1942/43

dels till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor ett förslagsanslag av 134,000,000 kronor;

dels till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern ett förslagsanslag av 200,000 kronor;

dels till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor ett förslagsanslag av 400,000 kronor;

dels ock till Nomadskolor: Avlöningar ett förslagsanslag av 145,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 292, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 24 april 1942, föreslagit riksdagen att

1. godkänna av departementschefen i sistnämnda statsrådsprotokoll förordade ändrade grunder för statsbidrag till avlöning åt timlärare vid folkskoleväsendet;

2. till Kurser för hjälpklasslärare för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av 20,000 kronor;

3. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 134,000,000 kronor;

4. medgiva, att ur sistnämnda anslag må, om och i den mån behov därav prövas föreligga, utgå statsbidrag till undervisning för svenska barn i utlandet, dock med sammanlagt högst 25,900 kronor;

5. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunder-

stödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 200,000 kronor;

6. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 400,000 kronor;

7. godkänna av departementschefen angiven personalförteckning för nomadskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

8. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för nomadskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

9. till Nomadskolorna: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 144,600 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehäft

dels en inom andra kammaren av herrar *O. Malmborg* och *L. V. Lindén* väckt motion (II: 389), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ordinarie och extra ordinarie lärare skola uppbära oavkortad lön under tjänstledighet för genomgång av kurs för hjälpklasslärare, *samt att* härför erforderliga medel anvisas under rubriken Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor för budgetåret 1942/43;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. A. Lindblom m. fl.* (I: 35) och den andra inom andra kammaren av herr *O. E. Sandberg m. fl.* (II: 65), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av åttonde huvudtiteln i vad avser folkskoleväsendet må med beaktande av i motionerna anförda synpunkter uttala, att en ökad varsamhet bör iakttagas vid den fortsatta rationaliseringen av folkskoleväsendet, särskilt i fråga om indragning av skolor;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *J. Gustavson* i Guntorp *m. fl.* (I: 91) och den andra inom andra kammaren av herr *J. E. Andersson* i Ovanmyra *m. fl.* (II: 128), vari hemställts, att riksdagen måtte uttala, *att* beträffande den fortgående centraliseringen av vårt folkskoleväsende större varsamhet iakttages och att indragning av skolor endast i uppenbart oundvikliga fall sker, *samt att* Kungl. Maj:t vidtager utredning angående statliga skyddsåtgärder vid barnens skolvägar och till nästa riksdag framlägger förslag härom;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *A. Wallentheim* och *K. G. Viklund* väckt motion (II: 385), vari hemställts, att riksdagen ville uttala, att överlärarnas undervisningsskyldighet med det snaraste måtte bli föremål för omprövning med beaktande av önskemålen att den för dem stadgade undervisningstiden på lämpligt sätt avväges, så att deras ställning som lokala skolledare på ett fullt tillfredsställande sätt kan tillgodoses.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de motionsvis gjorda yrkandena, hänvisas, i den mån desamma ej framgå av den nedan lämnade redogörelsen, till motionerna II: 389, II: 65, II: 128 och II: 385.

I. Hjälpklassundervisning m. m.

Under denna rubrik har departementschefen upptagit till behandling ett av 1940 års skolutredning framlagt förslag till åtgärder för särskild undervisning och omvårdnad av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren. Detta förslag bygger i sin tur på ett av 1932 års seminariesakkunniga framlagt betänkande i ämnet. Sistnämnda sakkunnigas förslag har hittills icke lett till annat resultat beträffande hjälpklassundervisningen än att dels vissa kurser för hjälpklasslärare anordnats under budgetåret 1938/39, dels ock en hjälpskolekonsulent anställts hos skolöverstyrelsen för läsåret 1941/42.

H j ä l p k l a s s u n d e r v i s n i n g e n s n u v a r a n d e o m f a t t n i n g. Skolutredningen har beräknat, att antalet i hjälpklasser för närvarande undervisade barn utgör något mer än en fjärdedel (28 procent) av hela det antal barn, för vilka hjälpklassundervisning kan anses önskvärd. Under år 1940 funnos hjälpklasser anordnade till ett antal av 300 inom 82 skoldistrikt; antalet i dylika klasser undervisade barn var 4,002, vilket innebär, att medeltalet lärjungar per hjälpskolavdelning var 13.3.

Departementschefen har erinrat, att hjälpskoleverksamheten under de senaste åren genomgått en icke oväsentlig utveckling. Trots detta undervisades enligt den föreliggande utredningen allttjämt i vanliga folkskolavdelningar nära tre fjärdedelar av de barn i rikets folkskolor, som ansåges vara i behov av särskild undervisning i hjälpklass. Det måste — såsom skolutredningen framhållit — vara en samhällsangelägenhet av största vikt, att de i intellektuellt avseende svagt utrustade barnen i största möjliga utsträckning erhöles en skolutbildning, som kunde sätta dem i stånd att i framtiden nyttiggöra sina krafter, varigenom också i viss utsträckning skulle förebyggas, att dessa barn utvecklades i asocial riktning. Det vore likaså av stor vikt, att de svårigheter för arbetet i folkskolans normalklasser, som närvaron av efterblivna barn utgjorde, avlägsnades i största möjliga utsträckning.

F r i v i l l i g e l l e r o b l i g a t o r i s k h j ä l p u n d e r v i s n i n g m. m. Skolutredningen har framhållit, att det i ekonomiskt avseende skulle ställa stora krav på såväl staten som kommunerna att ordna hjälpundervisningen uteslutande genom upprättande av särskilda hjälpklasser, på grund av att omfattande centraliseringsåtgärder då skulle bli nödvändiga; det vore sannolikt, att vårt lands ekonomiska läge för avsevärd tid framåt komme att omöjliggöra sådana åtgärder. Det syntes alltså icke för närvarande möjligt att genomföra obligatorisk hjälpklassundervisning för samtliga ifrågavarande barn. I likhet med skolutredningen har icke heller departementschefen funnit sig kunna för närvarande förorda, att de skoldi-

strikt skulle åläggas att inrätta hjälpklasser, där förutsättningar härför eljest vore för handen. De åtgärder, som utredningen föreslagit i avsikt att få till stånd en reglering, utvidgning och förbättring av den befintliga hjälpundervisningen på frivillighetens väg, borde däremot enligt departementschefens mening i huvudsak genomföras.

Riktlinjer för uttagning av barn till hjälpklass. Departementschefen har utgått ifrån, att i folkskolestadgan skulle införas förbud mot intagning av sinnesslöa barn i folkskola, så snart beslut fattats rörande omhändertagande av samtliga sinnesslöa barn. Departementschefen har vidare förordat fastställandet genom skolöverstyrelsens försorg av vissa riktlinjer för uttagning av barn till hjälpklass. Skolutredningen har ansett önskvärt, att läkarundersökning föreginge dylik uttagning, och medicinalstyrelsen har uppställt krav på obligatorisk dylik undersökning. Enligt departementschefen borde det ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till denna fråga. Därest vid fortsatt övervägande härav obligatorisk läkarundersökning ansåges böra föreskrivas, borde vederbörande skoldistrikt tills vidare svara för de med undersökningen förenade kostnaderna.

Hjälpskolans skolformer skulle motsvara den vanliga folkskolans och betecknas Hj-A, Hj-B1, Hj-B2 och Hj-B3. Beträffande skolformen Hj-B2 har förutsatts, att även tredje klassen (i regel fjärde skolåret) skall hänföras till nedre avdelningen, detta bland annat emedan barnantalet i en sådan skola icke kan förutsättas alltid bliva tillräckligt för att en särskild läraravdelning, omfattande endast det egentliga småskolestadiet, skulle kunna bildas.

Grunder för inrättande av hjälpklass. Departementschefen har förordat följande, av skolutredningen föreslagna grunder:

Särskild hjälpklassavdelning må inrättas, om vid skola eller skolenhet de psykiskt efterblivna lärjungarnas antal vid läsårets början uppgår till minst 10. Där antalet sådana lärjungar uppgår till minst 18, må två hjälpklassavdelningar inrättas. Är antalet barn av ifrågavarande slag större än 30, må en hjälpklassavdelning inrättas för varje påbörjat 15-tal barn.

Där endast en hjälpklassavdelning är inrättad och lärjungeantalet i denna avdelning vid början av ett läsår ej uppgår till 10 men till minst 8, må folkskolinspektören, där särskilda skäl föreligga, efter framställning av skolstyrelsen kunna medgiva, att avdelningen må bibehållas under ett läsår.

Såsom skolenhet betraktas flera skolor för det fall, att lärjungeantalet för dessa lämpligen kan regleras gemensamt.

Undervisningen i hjälpklass skall enligt departementschefens förslag regleras genom utfärdande av en normalundervisningsplan med tillhörande anvisningar.

Enligt förslaget skola samma läroämnen vara företrädda i hjälpskolan som i den vanliga folkskolan. Antalet lärjungetimmar i viss hjälpklass har i allmänhet förutsatts skola uppgå till högst 30, varvid undervisningen i slöjd tilldelats 8—10 veckotimmar och undervisningen i hushållsgöromål för de övre klasserna 5 veckotimmar.

Utbildning av lärare för hjälpklassundervisning *en*. Enligt departementschefens förslag skulle anordnas *dels* en utbildningskurs vid folkskoleseminariet i Stockholm, omfattande 18 veckor under vårterminen, *dels ock* en fortbildningskurs om 6 veckor vid folkskoleseminariet i Göteborg. Vid Stockholmseminariet skulle inom övnings-skolan anordnas en särskild hjälpklass för kursdeltagarnas praktiska övningar. För ändamålet borde en extra övningsskollärarybefattning knytas till seminariet. De direkta kostnaderna för den kursverksamheten under nästa läsår ha beräknats till 20,000 kronor.

Departementschefen har vidare förordat, att lärare — såväl ordinarie som extra ordinarie — skola under ledighet för genomgång av kurs för hjälpklasslärare vidkännas s. k. B-avdrag. Till stöd härför har departementschefen anfört:

Med utgångspunkt från den för de statsanställda lärarna gällande bestämmelsen, att lärare skall vid tjänstledighet för enskild angelägenhet vidkännas B-avdrag för tid, varunder han idkar studier eller bedriver arbete, som av skolöverstyrelsen prövas vara av betydelse för lärarens kompetens inom den skolform, vid vilken han är anställd, har skolutredningen, som antagit att nämnda bestämmelse komme att i huvudsak bli gällande även för lärare vid folkskoleväsendet, föreslagit, att ordinarie och extra ordinarie lärare, som komme att åtnjuta tjänstledighet för genomgående av kurs för hjälpklasslärare, skall äga uppbära lön med B-avdrag. Skolutredningens förslag på denna punkt har tillkommit i samråd med 1941 års lärarlönesakkunniga, vilka också i numera avgivet betänkande med förslag till folkskolans avlöningsreglemente uttalat sig för tjänstledighet med B-avdrag vid utbildning för undervisning i hjälpklass. Förut denna dag har chefen för finansdepartementet gjort hemställan om avlåtande av proposition till riksdagen, innefattande förslag till nya avlöningsbestämmelser för lärare vid folkskoleväsendet. Enligt nämnda bestämmelser äga ordinarie och extra ordinarie lärare åtnjuta lön med B-avdrag under tjänstledighet för studier eller arbete, som skolöverstyrelsen prövar vara av betydelse för lärarens kompetens för viss uppgift eller befattning inom folkskoleväsendet, ordinarie lärare under sammanlagt 180 dagar av den tid läraren innehar ordinarie anställning och extra ordinarie lärare under sammanlagt 120 dagar av den tid läraren innehar extra ordinarie anställning.

Gentemot skolutredningens förslag om B-avdrag har statskontoret föreslagit, att såväl ordinarie som extra ordinarie lärare skulle äga uppbära oavkortad lön under tjänstledighet för genomgång av kurs för hjälpklasslärare, medan lönenämndens majoritet ansett, att sådan förmån endast borde tillkomma ordinarie lärare. Härvid är att märka, att statskontoret icke ansett sig böra tillstyrka skolutredningens förslag i fråga om hjälp-

klasslärarnas undervisningsskyldighet, vilket i huvudsak innebär, att sådan lärare skall vara skyldig meddela undervisning till en omfattning, som med 4 veckotimmar understiger den för lärare i normalklass gällande. Enligt statskontorets förslag borde lärare efter genomgången kurs vara skyldig att, då så påkallades, inom det egna skoldistriktet åtaga sig undervisning i hjälpklass, under det att lönenämnden ansett att rättigheten att uppbära oavkortad lön borde vara förenad med skyldighet att under viss tid, förslagsvis ett läsår, åtaga sig undervisning i hjälpklass.

För hjälpklassundervisningen är det av vikt, dels att erforderligt antal lärare utbildas, dels ock att de utbildade lärarna äro villiga att åtminstone någon följd av år bestrida undervisning i hjälpklass. Enligt min mening är det viktigare för lärarekryteringen, att lärarna beredas viss kompensation för undervisningen i hjälpklass genom lägre undervisningsskyldighet än genom förmånen av oavkortad lön under utbildningstiden. Av vikt är jämväl, att undervisningen i hjälpklass uppehålles av lärare, som frivilligt åtaga sig sådan undervisning. Vid övervägande av ifrågavarande spörsmål har jag ansett mig böra tillstyrka skolutredningens förslag om B-avdrag för såväl ordinarie som extra ordinarie lärare, varvid jag förutsätter, att extra ordinarie lärare skall äga uppbära lön med B-avdrag under hela den tid, högst 18 veckor, som den längre kursen kommer att omfatta.

Enligt departementschefens förslag borde vidare till kursdeltagare, som icke vore bosatt på kursorten, utgå dagtraktamente med 3 kronor.

I *motionen II: 389* har anförts i huvudsak följande:

Hjälpklassundervisningen är framförallt en social angelägenhet, och det måste ligga i det allmännas intresse att erforderligt antal kvalificerade lärare med särskild utbildning vill ägna sig åt denna uppgift. Det synes med hänsyn härtill i hög grad önskvärt, att lärare särskilt uppmuntras att ställa sig till förfogande för meddelande av hjälpklassundervisning och skaffa sig erforderlig utbildning härför. Därest Kungl. Maj:ts förslag beträffande lärarens löneförmåner under genomgående av utbildningskurs för undervisning i hjälpklass vinner riksdagens bifall, är det att befara, att dugliga och för hjälpklassundervisning intresserade lärare med fast anställning i folkskola dra sig för att med avsevärd ekonomisk uppoffring först genomgå den erforderliga utbildningen och därefter påtaga sig ett arbete, som i mer än ett hänseende är mera ansträngande och betungande än tjänstgöring i normalklass men ändock icke ger mera i inkomst. Från undervisningssynpunkt torde det vara av stor betydelse, om lärare med väl vitsordad tjänstgöring i barndomsskola ville ställa sin erfarenhet i hjälpklassundervisningens tjänst. De av Kungl. Maj:t föreslagna avdragsreglerna synas emellertid kunna medföra, att endast lärare, som av olika skäl ej vunnit fast anställning vid folkskola, gripa denna möjlighet till en tryggad försörjning.

Arbetet i en hjälpklass anses mera betungande än motsvarande undervisning i normalklass, och i vissa skoldistrikt har det också varit förenat med svårigheter att erhålla för hjälpklassundervisningen villiga och lämpliga lärare. Då därtill undervisningstiden för elever i hjälpklass ej torde böra överstiga 26 timmar pr vecka, kan den lägre undervisningsskyldigheten ej anses innebära någon kompensation. Den ekonomiska uppoffring, som vederbörande lärare enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle nödgas vidkännas för denna specialutbildning, framstår däremot som ett avsevärt hinder för en

tillfredsställande lärarerekrytering på detta område, och det synes oss vara av största vikt att detta hinder undanröjes.

Departementschefen betonar vikten av att undervisningen i hjälpklass uppehålls av lärare, som frivilligt åtaga sig denna undervisning. Därest vederbörande lärare under utbildningstiden ej behövde vidkännas avdrag å sina löneförmåner anse vi dock ej obilligt, att skyldighet föreskrives för läraren att under ett läsår åtaga sig undervisning i hjälpklass, vilket också allmänna lönenämnden föreslagit.

Hjälpklasslärarnas tjänstgöring. Skolutredningen har föreslagit, att lärare, som undervisar i hjälpklass, skall vara skyldig att meddela undervisning till en omfattning, som med 4 veckotimmar understiger den undervisningsskyldighet som enligt avlöningsreglementet gäller för lärare av motsvarande slag, vilken undervisar i normalklass. Om särskilda förhållanden därtill föranleda, skall skolöverstyrelsen äga medgiva nedsättning i undervisningsskyldigheten med ytterligare högst 4 veckotimmar i den mån, som undervisningen utan kostnad för statsverket under motsvarande antal veckotimmar i stället meddelas av annan lärare med erforderlig kompetens. Småskollärare, som efter vederbörligt medgivande tjänstgör i hjälpklassavdelning som omsluter även någon del av folkskolestadiet, bör vidare enligt skolutredningen likställas i lönehänseende med biträdande lärare vid folkskola.

Departementschefen har för egen del anfört:

Med utgångspunkt från de av chefen för finansdepartementet förut denna dag förordade allmänna bestämmelserna om lärares vid folkskoleväsendet undervisningsskyldighet innebär skolutredningens förslag i fråga om hjälpklasslärarnas undervisningsskyldighet, att ordinarie, extra ordinarie och extra lärare i hjälpklass skola vara skyldiga att meddela undervisning, folkskollärare, lärare vid mindre folkskola, biträdande lärare och sådan ordinarie eller extra ordinarie småskollärare, som har sin tjänstgöring förlagd till skola med kortare årlig lästid än 39 veckor, under 26 veckotimmar och annan småskollärare under 24 veckotimmar. Efter samråd med chefen för finansdepartementet har jag ansett mig böra biträda skolutredningens förslag härutinnan ävensom utredningens förslag, att skolöverstyrelsen skall äga medgiva nedsättning i undervisningsskyldigheten med högst 4 veckotimmar, därest undervisningen utan kostnad för statsverket under motsvarande antal veckotimmar i stället meddelas av annan lärare med erforderlig kompetens. Däremot har jag icke ansett mig böra biträda utredningens förslag, att småskollärare, som efter vederbörligt medgivande tjänstgör i hjälpklassavdelning, som omsluter även någon del av folkskolestadiet, skall i lönehänseende likställas med biträdande lärare vid folkskola. Småskollärare med en undervisningsskyldighet av allenast 24 veckotimmar, vilken undervisar i dylik hjälpklassavdelning, torde dock — i likhet med vad som föreslagits beträffande vissa småskollärare med tjänstgöring i normalklass — böra vara skyldig att mot särskild ersättning meddela undervisning ytterligare 2 veckotimmar. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i ämnet.

Anordnande av särskild hjälpundervisning, där hjälpklass icke inrättats. Skolutredningen har föreslagit, att på ort, där undervisning i särskild hjälpklass icke kunnat beredas psykiskt efterblivna barn, särskild hjälpundervisning skulle i form av speciella lektioner under visst antal timmar i veckan kunna anordnas för sådana barn. Till ledning för skoldistrikt, som önskade anordna särskild hjälpundervisning, skulle tjäna av skolöverstyrelsen utfärdade anvisningar. Till avlönande av timplärare, som meddelade sådan hjälpundervisning, skulle skoldistrikt äga för högst fyra lärartimmar i veckan vid viss skola åtnjuta statsbidrag enligt de bestämmelser, som gällde beträffande statsbidrag till avlönning åt timplärare vid folkskola respektive småskola eller mindre folkskola, och under villkor i övrigt, att antalet lärjungar i skolan vid läsårets början överstege 12. Den särskilda hjälpundervisningen har beträffande såväl folk- som småskollärare ansetts böra före slöjdundervisningen inräknas i lärarnas normala undervisningsskyldighet.

Departementschefen har beträffande detta spörsmål för egen del anfört:

Undervisningen i hjälpklass är såsom skolutredningen framhåller ur skilda synpunkter den bästa formen för meddelande av undervisning åt de psykiskt efterblivna barnen. Där omständigheterna det medgiva bör undervisningen därför givas denna form. Med hänsyn till svårigheterna att under rådande tidsläge allmänt organisera hjälpklasser och önskvärheten av att de psykiskt efterblivna barnen, där särskild hjälpklass ej kan anordnas, beredas något annat slag av hjälpundervisning, föreslår skolutredningen anordnande av speciella lektioner för psykiskt efterblivna barn, därvid undervisning i räkning och läsning närmast anses böra ifrågakomma. Mot förslaget har främst invänts, att den föreslagna undervisningsformen ej vore tillfredsställande och att anordningen skulle förhindra eller fördröja tillkomsten av ändamålsenligare åtgärder.

Den föreslagna anordningen kan givetvis icke mäta sig med den undervisning, som meddelas i hjälpklass och som på ett helt annat sätt kan anpassas efter de psykiskt efterblivna barnens särart och behov. Det måste emellertid i rådande tidsläge anses uteslutet att vidtaga sådana åtgärder, att huvuddelen av de barn, vilka i och för sig helst böra undervisas i hjälpklass, också beredas undervisning i sådan klass. Enligt mitt förmenande är det under sådana förhållanden lämpligt, att de psykiskt efterblivna barn, som icke kunna placeras i hjälpklass, i stället i enlighet med skolutredningens förslag komma i åtnjutande av särskild undervisning. Då anordningen är avsedd att tillämpas endast på ort, där undervisning i särskild hjälpklass icke lämpligen kunnat beredas psykiskt efterblivna barn, torde detta innebära viss garanti mot att densamma ej kommer att hindra eller fördröja inrättandet av hjälpklasser.

Den särskilda hjälpundervisningen, som åtminstone till en början ansetts böra begränsas till småskolestadiet och det lägre folkskolestadiet, har förutsatts kunna i vissa fall förläggas inom ramen av den lärarna författningssenligt åliggande undervisningsskyldigheten, därvid ifrågavarande undervisning ansetts böra beträffande såväl folk- som småskollärare före slöjdundervisningen inräknas i lärarnas ordinarie undervisningsskyldighet. Till ledning för skoldistrikt, som önskade anordna särskild hjälpundervis-

ning, skulle tjäna av skolöverstyrelsen utfärdade anvisningar. Såsom allmänt villkor borde därvid föreskrivas, att vederbörande folkskolinspektör funnit sådan undervisning behöfelig vid viss skola. Till avlönande av timlärare skulle skoldistrikt äga för högst fyra lärartimmar i veckan åtnjuta statsbidrag enligt de bestämmelser, som gällde beträffande statsbidrag till avlönning åt timlärare vid folkskola respektive småskola eller mindre folkskola, och under villkor i öfrigt, att antalet lärjungar i skolan vid läsårets början överstege 12. Mot vad skolutredningen sålunda och i öfrigt i förevarande avseende föreslagit har jag icke funnit anledning till erinran, varför jag biträder förslaget.

Riksdagens medgivande till den jämkning i gällande grunder, som föranledes av nyssberörda förslag rörande utvidgad rätt till statsbidrag till timlärare, lärar böra inhämtas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående föreslagits meddela närmare bestämmelser i ämnet.

Vissa frågor avseende centraliseringsanordningarna. *Departementschefen* har utgått från att hinder ej bör möta mot att efterblivna barn medelst anlitande av skolskjuts, för vars anordnande statsbidrag utgår, i vissa fall beredas undervisning i hjälpklass. Gällande statsbidragsbestämmelser syntes lämna möjlighet härtill, där en sådan åtgärd lämpligen borde vidtagas.

Enligt § 1 mom. 1 kungörelsen 1935:448 angående statsbidrag för inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem må skoldistrikt enligt närmare angivna grunder erhålla statsbidrag till bestridande av kostnaderna för inackordering i distriktet tillhörande skolhem och arbetsstugor eller i enskilda hem av skolpliktiga barn av avlägset från skola boende föräldrar. Då statsbidrag enligt nämnda kungörelse icke kan utgå, där vederbörande barn icke är avlägset boende från skola, föreslår skolutredningen sådant tillägg till ovannämnda moment, att vad i kungörelsen stadgas må för möjliggörande av barns undervisning i hjälpklass tillämpas jämväl i fall, då psykiskt efterblivet barn icke har sitt hemvist vid eller i närheten av skola, där hjälpklassundervisning är anordnad. Vad utredningen sålunda föreslagit, har av departementschefen förordats.

Departementschefen har även föreslagit ändring av § 6 mom 3 folkskolestadgan av innebörd, att skoldistrikt efter förordnande av vederbörande domkapitel skall vara skyldigt att i viss skola till undervisning mottaga barn från annat skoldistrikt eller låta barn, tillhörande skoldistriktet, åtnjuta undervisning i annat skoldistrikt jämväl under förutsättning att undervisning i hjälpklass därigenom kan beredas barn, som äro i behov därav.

Departementschefen har förordat genomförande av vissa åtgärder för att reglera och främja särskild undervisning inom folkskoleväsendets ram för psykiskt efterblivna barn. Dessa åtgärder avse i främsta rummet undervisningen i särskilda hjälpklasser. För hjälpklassundervisningen skulle upp-

Utskottet.

ställas vissa normerande regler, avseende uttagningen av barn till hjälpklass, upprättandet och bibehållandet av sådan klass, hjälpskolans skolformer samt själva undervisningen inom hjälpklass. Vad departementschefen i dessa hänseenden anfört och föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran.

Departementschefen har vidare förordat återupptagande av den sedan krigsutbrottet inställda kursverksamheten för utbildning av hjälpklasslärare och i sådant avseende föreslagit anordnande av dels en egentlig utbildningskurs, omfattande 18 veckor, och dels en fortbildningskurs om 6 veckor. Då enligt utskottets mening en rationell utbildning av lärare för hjälpklassundervisning utgör en av de viktigaste förutsättningarna för att sådan undervisning i önskvärd utsträckning skall kunna komma till stånd, biträder utskottet departementschefens förslag i fråga om anordnande av kurser för hjälpklasslärare och anvisande för ändamålet av ett anslag av 20,000 kronor för budgetåret 1942/43.

I syfte att stimulera folk- och småskollärare att utbilda sig för hjälpklassundervisning har departementschefen förordat, att lärare, som undervisar i hjälpklass, skall vara skyldig att meddela undervisning i en omfattning, som med 4 veckotimmar understiger undervisningsskyldigheten för motsvarande lärare i normalklass. Å andra sidan förutsätter departementschefen, att lärare under tiden för genomgång av i det föregående omnämnd kurs skall vidkännas s. k. B-avdrag. Departementschefen har i nu nämnda avseende följt det förslag, som skolutredningen efter samråd med 1941 års lärarlönesakkunniga framlagt. Statskontoret hade avstyrkt förslaget om nedsatt undervisningsskyldighet för hjälpklasslärare men å andra sidan förordat rätt till oavkortad lön under ledighet för genomgång av kurs för hjälpklasslärare. Allmänna lönenämnden åter hade — ehuru icke enhälligt — förordat rätt för ordinarie lärare, men däremot icke för extra ordinarie, till oavkortad lön samtidigt som lönenämnden tillstyrkt förslaget om nedsatt undervisningsskyldighet för hjälpklasslärare. Såväl statskontoret som allmänna lönenämnden hade förutsatt, att lärare efter genomgången kurs i gengäld skulle vara skyldig att åtaga sig undervisning i hjälpklass. I motionen II: 389 yrkas, att riksdagen måtte besluta i enlighet med allmänna lönenämndens förslag, varvid dock rätten till oavkortad lön skulle utsträckas även till extra ordinarie lärare.

Utskottet är liksom departementschefen av den mening, att det för lärarrekyteringen är av större vikt, att lärarna beredas viss kompensation för undervisningen i hjälpklass genom lägre undervisningsskyldighet än genom förmånen av oavkortad lön under utbildningstiden. Utskottet anser sig med hänsyn härtill böra biträda det av departementschefen förordade förslaget. Utskottet kan icke tillstyrka, att lärarna, på sätt i motionen II: 389 påyrkats, samtidigt skulle beredas båda dessa förmåner. Utskottet får sålunda avstyrka bifall till motionen II: 389.

Departementschefen har vidare uttalat sig för att statsbidrag må kunna i vissa fall utgå till skolskjutsar och inackordering beträffande lärjungar i hjälpklass. Vad departementschefen härutinnan anfört har icke givit utskottet anledning till erinran.

Slutligen har departementschefen förordat, att statsbidrag må kunna utgå för anordnande av speciella lektioner under högst 4 veckotimmar för psykiskt efterblivna barn i de fall, då särskild hjälpklassundervisning ej kunnat anordnas. Utskottet biträder departementschefens ifrågakvarande förslag.

II. Anslagsberäkningar.

1. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Skolöverstyrelsen har för nästa budgetår beräknat förevarande anslag till oförändrat belopp, d. v. s. 134,400,000 kronor. *Riksräkenskapsverket* har ansett anslaget böra upptagas med ett till 134,000,000 kronor avrundat belopp.

1941 års *lärarlönesakkunniga* ha framhållit, att de förändringar i statens årliga kostnader för folkskoleväsendet, som ett genomförande av de sakkunnigas förslag medförde, komme på grund av bland annat utanordningsförfarandet beträffande statsbidragen till folkskoleväsendet att endast i mycket begränsad omfattning göra sig gällande under budgetåret 1942/43. Sannolikt bleve det under nyssnämnda budgetår allenast en viss utgift för lärares sjukvårdskostnader, uppskattad till 100,000 kronor. Med hänsyn härtill syntes förslagsanslaget för statsbidrag till folkskollärarlöner icke i följd av de sakkunnigas förslag böra uppföras med annat belopp än vad eljest skulle bli fallet.

Departementschefen har till en början erinrat om fjolårets riksdagsbeslut om rationalisering av folkskoleväsendet och därvid anfört:

Fjolårets riksdag (skrivelse nr 283) fann i likhet med mig erforderligt, att det pågående rationaliseringsarbetet inom folkskoleväsendet fortsattes samt att detsamma bedreves med större planmässighet än dittills. På sätt folkskolans besparingssakkunniga föreslagit borde därför även enligt riksdagens mening en plan uppgöras för de organisationsförändringar, som under loppet av de fem närmast följande budgetåren syntes böra vidtagas. Givetvis borde dock, framhöll riksdagen, förutsättningarna för varje särskild organisationsändring i vanlig ordning prövas av vederbörande myndigheter under hänsynstagande till alla på frågan inverkan omständigheter. Mot de allmänna riktlinjer för bedömandet i de särskilda fallen av aktuella rationaliseringsåtgärder, som uppdragits av de sakkunniga och förordats av mig, fann riksdagen ej anledning till erinran. Riksdagen underströk dock i likhet med mig vikten av varsamhet vid tillämpningen av dessa allmänna riktlinjer, särskilt när det gällde indragning av skolor. Särskild aktsamhet fann

riksdagen vara av nöden vid avgörandet av frågor om indragning av skolor i mer avlägsna eller isolerade bygder, där skolan ej sällan syntes spela en icke oväsentlig roll som ett centrum för det kulturella livet på orten och där skolans indragande måhända skulle komma att bidra till traktens avfolkning.

Närmare bestämmelser rörande rationaliseringen inom folkskoleväsendet ha av Kungl. Maj:t meddelats genom kungörelsen 1941: 462 angående vissa särskilda besparingsåtgärder inom folkskoleväsendet.

Det är givetvis icke möjligt att för närvarande med någon säkerhet kunna bedöma, huruvida det för femårsperioden 1941—46 utstakade rationaliseringsprogrammet kommer att kunna genomföras i avsedd utsträckning. Många ovissa faktorer göra sig härvid gällande, icke minst svårigheterna att under nuvarande förhållanden anordna skolskjutsar och inackordering. De anledningar till stor varsamhet vid skolindragningar, som redan under normala förhållanden föreligga, framträda för närvarande även i övrigt med ökad styrka. Mycket tyder sålunda på att takten i rationaliseringsarbetet icke kommer att bli den avsedda. Till belysande härav må nämnas, att antalet indragna lärartjänster innevarande läsår torde komma att stanna vid något över 400 mot ett beräknat antal av närmare 700.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att indragningen av lärartjänster även för nästa läsår syntes få en mera begränsad omfattning än som tidigare beräknats. Detta sammanhänge enligt överstyrelsens mening dels med statsmakternas uttalande om varsamhet vid folkskolans rationalisering dels ock med bristen på drivmedel för skolskjutsar. Överstyrelsen ansågo sig därför icke böra för nästa budgetår räkna med större minskning i antalet lärartjänster än med en femtedel av den för hela femårsperioden beräknade.

Trots att rationaliseringen sålunda torde komma att verka i långsammare takt än som från början förutsetts, är det likväl givet, att de hittills gjorda och pågående indragningarna av lärartjänster komma att för de närmaste åren ogynnsamt påverka befodringsmöjligheterna för de icke-ordinarie lärarna vid folkskoleväsendet. Frågan om vidtagande av lämpliga åtgärder för att motverka de uppkomna svårigheterna har även varit föremål för noggrann uppmärksamhet. Jag erinrar sålunda, att skolöverstyrelsen med anledning av framställningar från vederbörande lärarorganisationer m. fl. den 1 juli 1941 till ecklesiastikdepartementet inkommit med en utförlig utredning rörande folk- och småskolläraernas anställningsförhållanden och befodringsmöjligheter, vilken utmynnat i förslag om vissa åtgärder i syfte att förbättra särskilt de icke-ordinarie lärarnas ställning. Med anledning härav har Kungl. Maj:t genom beslut den 5 december 1941 uppdragit åt skolöverstyrelsen att verkställa utredning rörande de ändringar i gällande ordning för tillsättning av ordinarie lärartjänster vid folkskoleväsendet, som — med beaktande av såväl skoldistriktens som sökandenas intressen — kunde anses erforderliga, samt med nämnda utredning och det förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda, till Kungl. Maj:t inkomma; överstyrelsen borde därvid lämna lärarkåren tillfälle att genom utsedda representanter på lämpligt sätt medverka vid sagda utredning. Vidare har Kungl. Maj:t anbefallt skolöverstyrelsen att på lämpligt sätt fästa vederbörandes uppmärksamhet på angelägenheten av att skolstyrelserna, om ej särskilda förhållanden föranleda undantag därifrån, anlita offentlig arbetsförmedlingsanstalt för anskaffande vid folkskoleväsendet av vikarier med föreskriven kompetens. Vissa av de spörsmål, som av skolöverstyrelsen be-

rörts, såsom frågorna om beredande av extra ordinarie anställning åt vissa vikarier och om beredande av tillsvidareanställning åt samtliga extra ordinarie lärare, ha vidare upptagits till ytterligare utredning av 1941 års lärarlönesakkunniga, vilkas förslag i ämnet förut denna dag anmälts av chefen för finansdepartementet. Jag ämnar härjämte inom kort förelägga Kungl. Maj:t förslag om ändrat förfaringssätt vid tillsättande av icke-ordinarie lärartjänster i syfte att åstadkomma vidgade garantier för att största möjliga hänsyn därvid skall tagas till de sökandes meriter för den sökta befattningen. Åtskilligt har sålunda redan gjorts eller torde komma att göras, ägnat att mildra verkningarna av folkskoleväsendets rationalisering för de obefordrade lärarna. Några ytterligare, mera genomgripande åtgärder i sådan riktning är jag icke för närvarande beredd att förorda.

Departementschefen har beräknat anslagsbehovet för nästa budgetår till 134,000,000 och i samband därmed anført:

Beträffande anslagsberäkningarna får jag erinra, att enligt det av chefen för finansdepartementet denna dag förordade förslaget till folkskolans avlöningsreglemente skall till lärare vid skolor inom vissa av rikets nordligaste gränssorter utgå språktillägg med 150 kronor för år räknat enligt de grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t. Någon saklig ändring av gällande bestämmelser innebär detta förslag icke. Emellertid erinrar jag i detta sammanhang, att kostnaderna för nu utgående språktillägg bestridas från förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter m. m. Vid bifall till det av chefen för finansdepartementet förordade förslaget torde tillräcklig anledning icke längre föreligga att låta denna löneförmån utgå i annan ordning och från annat anslag än övriga enligt det nya reglementet utgående löneförmåner. Jag förordar därför, att ändring härutinnan vidtages från och med nästa budgetår. Någon omräkning av det av riksdagen för nästa budgetår redan beviljade förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter synes icke härav påkallad.

Departementschefen har vidare tillstyrkt ökat bidrag till avlöning åt de svenska folkskollärarinnorna i Berlin och Hamburg med 1,100 kronor för envar av dem. Å andra sidan har statsbidraget, nu 2,800 kronor, till avlöning åt en småskollärarinna vid svenska skolan i Berlin ansetts kunna slopas. Slutligen har departementschefen förutsatt att, därest det komme att visa sig lämpligt att anordna särskild undervisning för i skolåldern varande finska barn, vilka på grund av rådande förhållanden omhändertagits i Sverige, medel för ändamålet skulle få utgå från ifrågavarande förslagsanslag.

I de likalydande *motionerna I: 35 och II: 65* erinras om riksdagens i följande uttalande om vikten av att varsamhet iakttages vid beslut av rationalisering av folkskoleväsendet. Det framhålles vidare, att de särskilda svårigheter, som krisläget medfört i fråga om anordnande i samband med skolindragningar av skolskjutsar och inackordering av skolbarn, syntes moti-

vera ett ytterligare understrykande från riksdagens sida av vikten av varsamhet vid folkskoleväsendets rationalisering.

I de likalydande *motionerna I: 91 och II: 128* framhålles, att bland landsbygdens folk funnes en stark önskan, att den pågående centraliseringen av vårt folkskoleväsende måtte ske med större varsamhet och att fortsatt indragning av skolor måtte ske endast där omständigheterna så oundgängligen påkalla.

I sistnämnda motioner hemställes vidare, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående statliga åtgärder för anordnande av skydd vid barnens skolvägar. Till stöd härför har bland annat anförts:

Folkskoleväsendets centralisering hade skapat så väsentligt ökade avstånd till skollokaler, att de mången gång beredde föräldrar och hem de största svårigheter och avbräck och därjämte ofta äventyrade barnens hälsa och välbefinnande. Särskilt för de lägre klassernas mindre starka barn vore påfrestningarna härvidlag synnerligen starka och påfallande. Det vore visserligen sant, att samhället genom anordnandet av skolskjutsar på avstånd överstigande i regel 5 kilometers väg sökt i någon mån neutralisera de olägenheter, som vore förknippade med de långa skolvägarna. Mångstades kunde emellertid avstånden till användbar bilväg vara avsevärda. I så fall nödgades barnen ofta vänta på bilen eller bussen under vidriga väderleksförhållanden. Det vore ej mer än rätt och billigt, att å dylika uppsamlingsplatser lämpliga skydd mot regn och kyla anordnades. Att staten, lika väl som i fråga om anslaget till skolskjutsar, bisträckte med hjälp till anordnandet av dessa skydd vid barnens väntplatser, syntes vara en fullt rimlig och konsekvent åtgärd. Den som drivit fram hela centraliseringssystemet borde även, syntes det, vara beredd att åtaga sig alla dess långt gående konsekvenser. Motionärerna ville starkt understryka nödvändigheten av att Kungl. Maj:t i god tid till nästa riksdag toge denna fråga under allvarligt övervägande och framlade förslag om åtgärder i detta syfte.

Till stöd för det i motionen *II: 385* gjorda yrkandet beträffande överlärnarnas undervisningsskyldighet har anförts i huvudsak följande:

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t hade skolöverstyrelsen under juni månad 1940 utfärdat bestämmelser om höjning fr. o. m. läsåret 1940—1941 av den undervisningsskyldighet för överlärnarna vid rikets folkskolor, som föreskrivits i den av överstyrelsen för varje överlärare distrikt fastställda instruktionen.

På grund av de ytterst heterogena förhållanden, som nu vore rådande beträffande överlärnarnas tjänste- och arbetsuppgifter på olika platser, hade den av skolöverstyrelsen anbefallda höjningen av undervisningsskyldigheten också blivit synnerligen skiftande. Undervisningsskyldigheten hade höjts i cirka 55 procent av de skoldistrikt, där höjning över huvud taget varit möjlig. Höjningen hade i många fall varit högst betydande: i 69 distrikt 5 timmar per vecka, i 4 distrikt ända till 10 timmar.

Vid fastställande av den höjda undervisningsskyldigheten hade skolöverstyrelsen i huvudsak följt följande schema:

Antal läraravdelningar i distriktet	Undervisningsskyldighet per vecka
under 10	full tjänstgöring
10—19	25—30 timmar
20—29	20—25 »
30—39	15—20 »
40—49	10—15 »
över 50	5—10 »

För den som kände till förhållandena ute i skoldistriktet syntes det obestridligt, att överlärarna genom denna ökade tjänstgöringsskyldighet fått en arbetsbörda, som betydligt överstege vad som vore rimligt och för skolan nyttigt. Det borde nämligen observeras, att denna tjänstemannakår redan genom krisförhållandena i allmänhet fått sitt arbete väsentligt ökat. Med detta för ögonen kunde man inte undgå att förundra sig över att just överlärarna framför andra lärarkategorier drabbats av ökad undervisningsskyldighet. Man hade snarare för denna kår kunnat förvänta en i detta hänseende minskad arbetsbörda för att i någon mån kompensera den ökning av arbetet, som krisen medfört.

Följden hade också blivit, att viktiga moment av överlärarens verksamhet inte medhunnas. Besöken i klasserna hade måst inskränkas till det oundgängligen nödvändiga. Överlärarens kontakt med barnen och undervisningsarbetet minskades härigenom, och brister uppstod i den noggranna kännedom om undervisningens och skolarbetets ståndpunkt inom distriktets olika delar, som vore nödvändig för skolledaren.

Den företagna höjningen av överlärarens undervisningsskyldighet hade motiverats med nödvändigheten av sparsamhet. En beräkning visade, att den sammanlagda besparingen för staten utgjorde omkring 70,000 kronor per år. Det kunde emellertid starkt ifrågasättas huruvida inte denna besparing mer än uppvägdes av de förluster, som otvivelaktigt gjordes genom att överlärarna inte vore i tillfälle att ägna tillräcklig tid och omsorg åt folkskoleförvaltningens många grenar, kanske inte heller åt de just nu aktuella besparings- och centraliseringssträvandena på detta område.

Departementschefen har inledningsvis erinrat dels om det i fjol fattade beslutet beträffande åtgärder för rationalisering av folkskoleväsendet, dels ock om de uttalanden rörande vikten av att därvid förfara med varsamhet, som gjorts såväl av departementschefen som av riksdagen. I nu förevarande sammanhang har departementschefen framhållit de svårigheter, som för närvarande möta vid anordnandet av skolskjutsar och inackordering för skolbarn. Även utskottet vill, med anledning av vad i motionerna I: 35 och II: 65 samt I: 91 och II: 128 anförts, erinra om att takten i det pågående rationaliseringsarbetet kommer att icke oväsentligt minskas till följd av de av departementschefen angivna omständigheterna, vilka sålunda komma att framtvunga en viss återhållsamhet i centraliseringen av folkskoleväsendet.

I motionerna I: 91 och II: 128 har framställts ett yrkande av innebörd, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående vidtagande genom statens försorg av åtgärder för åstadkommande av

Utskottet.

skyddsanordningar för skolbarn på platser, där dessa nödgas vänta på ankomsten av skolskjuts. Med anledning härav får utskottet såsom sin mening framhålla, att det i allmänhet icke torde möta större svårigheter för vederbörande kommun att utan statsbidrag vidtaga lämpliga dylika åtgärder, där så anses oundgängligt. Det bör i detta sammanhang framhållas, att en skolindragning i regel torde medföra en besparing icke endast för statsverket utan även för kommunen. Utskottet har härmed icke velat förneka, att svårigheter av olika skäl undantagsvis kunna möta för vederbörande kommun att på egen bekostnad vidtaga skyddsanordningar av ifrågavarande slag. Utskottet har dock icke ansett sig böra föreslå, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning i ämnet.

Med vad sålunda anförts torde motionerna I: 35 och II: 65 samt I: 91 och II: 128 få anses besvarade.

I motionen II: 385 framhålles, att den vidtagna höjningen av överlärnas undervisningsskyldighet mångenstädes medfört olägenheter. Utskottet får med anledning härav erinra, att ifrågavarande höjning vidtagits i besparingssyfte och att ett årligt belopp av omkring 70,000 kronor härigenom beräknats bliva inbesparat. Då emellertid höjningen av undervisningsskyldigheten även enligt utskottets uppfattning icke sällan medfört vissa olägenheter, förutsätter utskottet, att frågan om en skälig reducering av undervisningsskyldigheten upptages till övervägande, så snart mera normala förhållanden inträtt. Med vad sålunda anförts torde motionen II: 385 få anses besvarad.

Utskottet förordar i likhet med departementschefen, att ifrågavarande anslag för budgetåret 1942/43 uppföres med 134,000,000 kronor, och har icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i övrigt i detta sammanhang anfört och föreslagit.

2. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern.

Kungl. Maj:ts förslag innebär beträffande detta anslagen minskning med 75,000 kronor från 275,000 kronor till 200,000 kronor.

Utskottet. Utskottet tillstyrker i enlighet med departementschefens förslag, att förevarande anslag för budgetåret 1942/43 uppföres med 200,000 kronor.

3. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor.

Förevarande anslag är för närvarande uppfört med 345,000 kronor. Med hänsyn till den väntade anslagsbelastningen förordar departementschefen en anslagshöjning till 400,000 kronor.

Departementschefens förslag om anvisande av ett anslag av 400,000 kronor till ifrågavarande ändamål har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet.

4. Förslagsanslaget till Nomadskolor: Avlöningar.

Anslaget till avlöningar vid nomadskolorna är för innevarande budgetår uppfört med 141,600 kronor och kommer vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag att höjas med 3,000 kronor. Beträffande personalförteckningen innebär Kungl. Maj:ts förslag, att en lärartjänst i 9 lönegraden utbytes mot en tjänst i 17 lönegraden, samt att lönegraderna i överensstämmelse med den i annat sammanhang förordade löneregleringen för nomadlärare benämnas Lo 17 respektive Lo 9.

Utskottet har icke funnit anledning till annan erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, än att, i överensstämmelse med vad utskottet i annat sammanhang förordat beträffande nytt avlöningsreglemente för nomadlärare, lönegraderna för dessa lärare torde böra betecknas LO 17 respektive LO 9. Utskottet.

III. Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må, i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 389,

1. godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 24 april 1942 förordade ändrade grunder för statsbidrag till avlöning åt timlärare vid folkskoleväsendet;

2. till *Kurser för hjälpklasslärare* för budgetåret 1942/43 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 20,000 kronor;

3. till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor* för budgetåret 1942/43 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 134,000,000 kronor;

4. medgiva, att ur sistnämnda anslag må, om och i den mån behov därav prövas föreligga, utgå statsbidrag till undervisning för svenska barn i utlandet, dock med sammanlagt högst 25,900 kronor;

5. till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern* för budgetåret 1942/43 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 200,000 kronor;

6. till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor* för budgetåret 1942/43 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 400,000 kronor;

7. godkänna följande personalförteckning för nomadskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

P e r s o n a l f ö r t e c k n i n g .

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
5 lärare vid byskola	LO 17
16 lärare vid visteskola	LO 9;

8. godkänna följande avlöningsstat för nomadskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 101,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ...	» 12,200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 14,500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 16,900

Summa kronor 144,600;

9. till *Nomadskolor: Avlöningar* för budgetåret 1942/43 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 144,600 kronor;

B. att motionerna I: 35 och II: 65, I: 91 och II: 128 samt II: 385 må anses besvarade med vad utskottet i det föregående anförde.

Stockholm den 16 juni 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Torsten Ström, Lindström, Sven Larsson, Heiding, Carlström, Karl Andersson, Ekströmer, Persson* i Skabersjö och *Emil Petersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Persson* i Falla, *Isacsson, Hansson* i Rubbestad, *Holmdahl, Andersson* i Malmö, *Andersson* i Södergård, *Aqvist, Lindholm, fru Alvé*n och herr *Akerström*.

Reservation

av herrar *Persson* i Skabersjö, *Hansson* i Rubbestad och *Andersson* i Södergård, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 91 och II: 128, i vad desamma avse hemställan om utredning genom Kungl. Maj:ts försorg angående vidtagande av statliga åtgärder för anordnande av skydd för skolbarn å vänteplatser vid skolvägarna.
